

de Bibliotheek
Zoetermeer

CKC &
partners

Cultuureducatie met Kwaliteit

Doorlopende leerlijn dans
Groep 5
Lessenreeks 'verdieping'

Deze leerlijn is ontwikkeld door CKC & partners.

Verder reizen

Informatie over 'Verder reizen'

Groep 5, lessenreeks 'verdieping', vier lessen van 60 minuten

Doel van de lessenreeks:

De leerlingen leren een idee of inspiratie bron te onderzoeken. Ze leren hun ideeën om te zetten in beweging en maken een korte choreografie door de danselementen (lichaam, ruimte, tijd en kracht) toe te passen. De leerlingen werken samen in kleine groepjes waarin in overleg, taakverdeling en gelijkwaardige inbreng aan bod komt. Aan het eind van deze serie reflecteren ze op hun eigen dans en die van anderen.

Materiaallijst:

Algemeen:	De mogelijkheid om muziek van internet af te spelen. Muziek: Whale song , Didgeridoo , Tango , René Aubry - Prima Donna , Kevin MacLeod - Wallpaper , Candy Dulfer - Saxuality
Les 1:	Afbeeldingen: Antarctica 1 , Antarctica 2 , Antarctica 3 , Australië , Argentinië Drie grote vellen papier en een stift.
Les 2:	Filmpje: Trailer Splash! Meekers . Muziek: Ayub Ogada - Wa Winjigo Ero ,
Les 3:	Filmpjes: Bull's Eye: Project Sally , Trailer Alice in Wonderland - Maas theater en dans , Kriztina de Chatel - Fold . Muziek: Cirque du Soleil - Saltimbanco . Afbeeldingen en vellen papier uit les 1.
Les 4:	Filmpjes uit les 3.

Les 1: Drie uithoeken

Rara waar zijn we?	Nog meer en nog meer	De bouwstenen	De volgende stap
--------------------	----------------------	---------------	------------------

In de basisserie hebben we gereisd naar Afrika, Azië, Europa en de ruimte in. In deze serie lessen gaan jullie zelf op pad om verschillende landen te ontdekken. We gaan in groepjes werken om onze eigen dans te maken met inspiratie uit Antarctica, Argentina en Australië. Elke les komt er weer iets meer bij, totdat we aan het eind zes verschillende dansen kunnen laten zien.

Les 2: Dans in beweging

Lachen & huilen	Vertragingsspiegel	Sfeer proeven	Presentatie
-----------------	--------------------	---------------	-------------

Vandaag gaan we verder met de bewegingen die we hebben gemaakt in de vorige les. Welke verhaal willen we vertellen, welke volgorde willen we het zetten en hoe kunnen we de tijd zo gebruiken dat het verhaal nog duidelijker en spannender wordt.

Les 3: Nog een laagje

Naar links of rechts?	High & low	Vloer op en in	Van begin tot nu
-----------------------	------------	----------------	------------------

Dansen als een vis in een school, of iedereen op zijn eigen eilandje zegt al veel over wat je wilt vertellen in dans. Vandaag gaan we kijken hoe we het beste onze dans kunnen dansen. Hoe veel ruimte nemen we in, waar staan we als groep.... ga mee op ontdekkingsreis.

Les 4: Dans kijken en kletsen

4x anders kijken	Slangenroute	1-2-3-af	Kamp JA-NEE
------------------	--------------	----------	-------------

Vandaag maken we de dans over onze plekken Antarctica, Argentina of Australië af. Dit doen we door de laatste aandachtspunten van de vorige les te verwerken, een begin en eind te maken die erbij passen.

Deze lessenreeks sluit aan bij de doorlopende leerlijn Cultuureducatie met Kwaliteit in Zoetermeer. Meer informatie over Cultuureducatie met Kwaliteit vind je [hier](#).

De leerlijn dans is ontwikkeld door CKC & partners. Neem bij vragen contact op via primair-onderwijs@ckc-zoetermeer.nl.

Verder reizen – Drie uithoeken

Groep 5, lessenreeks 'verdieping', les 1

Lesdoel: De leerlingen werken samen in kleine groepjes en onderzoeken hun eigen thema door gebruik te maken van beeld, geluid en eigen kennis. Elk groepje maakt een selectie om mee verder te werken en kan de keuze beargumenteren.

Benodigde materialen: Muziek: [Whale song](#), [Didgeridoo](#), [Tango](#), [René Aubry - Prima Donna](#)
Afbeeldingen: [Antarctica 1](#), [Antarctica 2](#), [Antarctica 3](#), [Australië](#), [Argentinië](#).
Drie grote vellen papier en een stift

Opdrachten:

Rara waar zijn we?	Nog meer en nog meer	De bouwstenen	De volgende stap
--------------------	----------------------	---------------	------------------

Introductie:

In de basisserie hebben we gereisd naar Afrika, Azië, Europa en de ruimte in. In deze serie lessen gaan jullie zelf op pad om verschillende landen te ontdekken. We gaan in groepjes werken om onze eigen dans te maken met inspiratie uit Antarctica, Argentina en Australië. Elke les komt er weer iets meer bij, totdat we aan het eind zes verschillende dansen kunnen laten zien.

Oriënteren: Rara waar zijn we?	10 minuten
Opdracht: Laat de leerlingen rustig zitten en speel dan een voor een de geluiden van elke plek waar we mee gaan werken. Whale song , Didgeridoo , Tango . Vraag de leerlingen waar ze denken dat dit geluid thuis hoort. Vraag ze hoe dat komt. Zeg nog niet of ze het goed of fout hebben. Draai nu een voor een de plaatjes van de drie plekken om en vertel ze aan het eind welke drie werelddelen/landen het zijn. Afbeeldingen: Antarctica 1 , Antarctica 2 , Antarctica 3 , Australië , Argentinië . Wat zijn de verschillen tussen deze drie plekken? Schrijf de antwoorden per land op een groot vel. N.B. Deze voorbereiding zou ook in de klas kunnen plaats vinden ter voorbereiding op de dansles.	
Reflecteren: Wat zijn de verschillen tussen deze drie plekken?	

Onderzoeken: Nog meer en nog meer	30 minuten
Opdracht: Muziek: Whale song , Didgeridoo , Tango . De leerlingen staan in een kring. Warm op door te de woorden die genoemd zijn in de oriëntatie te 'dansen'. Gebruik per deel de bijpassende muziek. Het is ook mogelijk om een 'Round Robin' te gebruiken (zie praktisch handvat leerlijn dans). Dit deel duurt 10 minuten. Muziek: René Aubry - Prima Donna . Verdeel leerlingen nu in zes groepen, verdeel de plekken over de groepen (twee groepen per deel). Vraag elke groepje om nu zo veel mogelijke bewegingen te bedenken voor hun plek. Opdrachten tussendoor: <ul style="list-style-type: none">• Denk aan verschillende dingen (dieren, vervoer, mensen) op de plekken en hoe deze kunnen bewegen.• Denk aan de temperatuur op deze plekken.• Denk aan verschillende lichaamsdelen.• Waar denk je aan als je de muziek hoort? Na 15 minuten groepswork geef je de leerlingen de opdracht op acht à tien bewegingen te kiezen waar ze mee verder willen werken. Bij hun keuze houden ze rekening met: <ul style="list-style-type: none">• Dat de beweging goed past bij hun beeld van de plek.• Verschillen in ruimte (groot en klein, verplaatsen op de plek, hoog en laag).	
Reflecteren: Hoe hebben jullie bewegingen verzonnen? Werkte dat goed? Hoe hebben jullie geselecteerd?	

Uitvoeren:	De bouwstenen	10 minuten
Opdracht: De leerlingen laten de bewegingen die ze hebben zien aan de andere groep met dezelfde plek. Kijkopdracht hierbij is: Welke verschillen heb je in de bewegingen van de andere groep gezien?		
Na afloop van het presenteren aan elkaar vertelt elk publiek wat ze hebben gezien bij de andere groep.		
Reflecteren: Zou je nu andere keuzes maken uit de bewegingen die je hebt verzonnen?		

Evaluëren:	Volgende stap	10 minuten
Opdracht: Vat de les en de resultaten van de dag samen. Vraag de leerlingen wat ze denken dat de volgende stappen zijn om een dans te maken. Schrijf de antwoorden op, en vertel ze dat we de komende drie lessen hieraan gaan werken. N.B. Dit kan ook weer terug in de klas gebeuren.		
Reflecteren: Wat zou je het allerliefst willen laten zien aan het eind?		

Aanvullende suggesties:
Beluister de verschillende muziekopties en maak een keuze of er op één of op drie verschillende muzieknummers wordt gedanst. Met 'neutralere' muziek kunnen alle leerlingen vooruit. En kies anders (eventueel met de leerlingen) de muziek die het best past bij die locatie.

Verder reizen – Dans in beweging

Groep 5, lessenreeks 'verdieping', les 2

Lesdoel: De leerlingen bekijken een professionele dansvideo en reflecteren op de betekenis hiervan door middel van een gesprek over sfeer en intentie. Ze geven vorm aan hun dans door gebruik te maken van deze inspiratie en ook door gebruik te maken van aanpassingen in de tijd.

Benodigde materialen: Filmpje: [Trailer Splash! Meekers](#)
Muziek: [Ayub Ogada – Wa Winjigo Ero](#), [Kevin MacLeod – Wallpaper](#), [Candy Dulfer – Saxuality](#), [René Aubry - Prima Donna](#)

Opdrachten

Naar links of rechts?	High & low	Vloer op en in	Van begin tot nu
-----------------------	------------	----------------	------------------

Introductie:

Vandaag gaan we verder met de bewegingen die we hebben gemaakt in de vorige les. Welke verhaal willen we vertellen, welke volgorde willen we het zetten en hoe kunnen we de tijd zo gebruiken dat het verhaal nog duidelijker en spannender wordt.

Oriënteren: Lachen & huilen	5 minuten
Opdracht: Bekijk de film en benoem zo veel mogelijk sferen en emoties die je ziet. Trailer Splash! Meekers	
Reflecteren: Welke bewegingen horen bij welke soort sfeer of emotie?	

Onderzoeken: Vertragingsspiegel	15 minuten
Opdracht: De leerlingen warmen op door los te bewegen door de ruimte met verschillende emoties. Muziek: Ayub Ogada – Wa Winjigo Ero .	
Werkvorm 1: 'Simon zegt'. Als leerkracht roep je verschillende emoties en de leerlingen voeren deze uit. Alleen als de leerkracht "Simon zegt dans boos" roept, voeren ze de beweging uit. Als de leerkracht geen "Simon zegt" gebruikt, blijven de leerlingen als standbeelden staan.	
Werkvorm 2: Spiegelen met vertraging. De leerlingen staan nu twee aan twee en gebruiken bewegingen uit hun dans. Ze kunnen kiezen om de bewegingen snel, langzaam, met stops of met ritme uit te voeren. Het spiegelbeeld probeert de beweging zo goed mogelijk te kopiëren.	
Reflecteren: Welke emotie vond je het fijnst om te doen, hoe komt dat? Wat gebeurt er als je speelt met de tijd waarin je een beweging doet? Hoe verander dat de beweging?	

Uitvoeren: Sfeer proeven	30 minuten
Opdracht: Muziek: Kevin MacLeod – Wallpaper , Candy Dulfer – Saxuality , René Aubry - Prima Donna . Nu dat we geoefend hebben met emoties en tijd is het tijd om deze te verwerken in onze dans. Eerst gaan de leerlingen alle bewegingen weer in hun groepjes ophalen. Ze kiezen twee woorden (een emotie en een sfeer) die ze willen uitdrukken over de plek die ze hebben gekozen. Elk groepje kiest nu een volgorde voor de bewegingen in hun dans. De leerlingen passen nu de bewegingen aan door te spelen met de duur van drie van de bewegingen. Denk aan: langzaam/snel, versnellen of vertragen, stops in een beweging, canon of wave. Herhaling is ook een element die te maken heeft met tijd. De leerlingen kiezen bewust voor welke emotie ze waar gebruiken in hun stuk om sfeer te creëren in hun dans.	
Reflecteren: Waar heeft elke groepje veranderingen aangebracht, en welk effect hopen ze zo te bereiken?	

Evalueren: Presentatie

10 minuten

Opdracht: Elke groepje laat zijn dans zien zoals hij nu is. De leerlingen kijken naar het effect van de emoties en timing die gebruikt is.

Reflecteren: Welke delen vond je spannend? Welke delen vond je grappig? Welke delen vond je bijzonder? En hoe komt dat?

Aanvullende suggesties:

Het kan handig zijn om deze tussenstap te filmen. Vooral om het verschil te laten zien met later in het proces.

Verder reizen – Nog een laagje

Groep 5, lessenreeks 'verdieping', les 3

Lesdoel: De leerlingen onderzoeken hoe verschillen in ruimtegebruik de zeggingskracht van bewegingen kunnen veranderen. Dit doen ze door te kijken naar professionele dansvideo's en door eigen onderzoek. Ze experimenteren met de verschillende hoogtelagen en richtingen. Ze proberen ook mogelijke opstellingen uit waarin ze hun dans kunnen uitvoeren.

Benodigde materialen: Filmpjes: [Bull's Eye: Project Sally](#), [Trailer Alice in Wonderland – Maas theater en dans](#), [Kriztina de Chatel – Fold](#).
Muziek: [Cirque du Soleil - Saltimbanco](#), [Whale song](#), [Didgeridoo](#), [Tango](#), [Kevin MacLeod – Wallpaper](#), [Candy Dulfer – Saxuality](#), [René Aubry - Prima Donna](#)

Opdrachten: Afbeeldingen en vellen papier uit les 1.

Naar links of rechts?	High & low	Vloer op en in	Van begin tot nu
-----------------------	------------	----------------	------------------

Introductie:

Dansen als een vis in een school, of iedereen op zijn eigen eilandje zegt al veel over wat je wilt vertellen in dans. Vandaag gaan we kijken hoe we het beste onze dans kunnen dansen. Hoe veel ruimte nemen we in, waar staan we als groep.... ga mee op ontdekkingsreis.

Oriënteren: Naar links of rechts?	10 minuten
Opdracht: Bekijk een of twee van de filmpjes en praat met de klas over hoe de ruimte wordt gebruikt en waar het een beetje op lijkt. Wat wil men met de filmpjes duidelijk maken? Welke kant (richting) kijken ze op? Staan ze hoog of laag? Hoe staan de dansers ten opzichte van elkaar (opstelling)? Bewegen ze groot of klein? Dansen ze dicht bij de grond of springen ze? Filmpjes: Bull's Eye: Project Sally , Trailer Alice in Wonderland – Maas theater en dans , Kriztina de Chatel – Fold .	
Reflecteren: Stel je voor, je wilt een hele spannende dans maken, zou je het dan hoog of laag dansen? Stel je voor, je wilt een hele ontspannen sfeer neer zetten, zou iedereen precies hetzelfde staan in nette rijen? Stel, je zou een vrolijke dans doen, zou je die dan heel laag bij de grond dansen?	

Onderzoeken: High & low	15 minuten
Opdracht: Muziek: Cirque du Soleil - Saltimbanco . Warm met de leerlingen op door ze plekken in de ruimte te geven waar ze naartoe gaan bewegen op een bepaalde manier. "Dans _____ naar _____." Manieren van dansen kunnen zijn: zo hoog als je kan, met een hand op de vloer, in bochten, achteruit, terwijl je iemand aanraakt, met beiden knieën gebogen. Plekken kunnen zijn: Dans naar de hoek, naar een raam, naar het plafond, over een bankje, om de stoelen, van links naar rechts.	
De leerlingen komen nu in hun groepjes staan. Leer ze deze simpele combinatie aan, verzin eigen onderdelen waar nodig. Deel 1: vier stappen vooruit, een hoge sprong met armen gestrekt naar boven. Deel 2: laat je zakken naar de grond, verplaats over de grond door eerst je handen te schuiven en dan voeten aan te sluiten.	
Als leerlingen dit onder het knie hebben, geef je elke groepje een andere opdracht. Ze hebben één minuut om de opdracht even uit te proberen, daarna gaan ze het aan elkaar laten zien. Voorbeelden van opdrachten die met de ruimte te maken hebben zijn:	
<ul style="list-style-type: none">• dans zo dicht mogelijk bij elkaar• dans in een kring• dans in een strakke rij van links naar rechts• dans in een rij van voor naar achter	

- doe de dans naar de rechtermuur (of met je rug naar het publiek)
- doe allemaal de dans een andere richting op.
- probeer zoveel mogelijk ruimte af te leggen, of zo min mogelijk ruimte af te leggen
- doe de dans op je knieën of zo laag mogelijk
- dans zo ver mogelijk van elkaar af
- maak de dansbewegingen zo klein mogelijk
- maak de dans beweging zo groot en overdreven mogelijk
- laat leerlingen tegen over elkaar staan, etc.

Reflecteren: Waar lijken de verschillende dansen op en hoe komt dat?

Uitvoeren: Vloer op en in 30 minuten

Opdracht: Muziek: [Whale song](#), [Didgeridoo](#), [Tango](#), [Kevin MacLeod – Wallpaper](#), [Candy Dulfer – Saxuality](#), [René Aubry - Prima Donna](#). Maak gebruik van de muziek die de vorige keer gebruikt is. De leerlingen nemen tien minuten de tijd om drie verschillende effecten uit de vorige oefening toe te passen op hun eigen dans. Bijvoorbeeld:

- welke opstelling willen ze dansen (wisselen van opstelling)
- hoogtelagen toevoegen, richtingen
- grote en kleine bewegingen

Na tien minuten laten ze hun dans aan een van de andere groepen zien. Het 'publiek' mag vertellen waar het op lijkt en waarom. Ook mogen ze een suggestie geven voor hoe ze met de ruimte omgaan: richtingen, hoogtelagen, verplaatsen etc. Elke groepje heeft dan nog vijf minuten de tijd om dit verder uit te werken.

Reflecteren: Welke groep heeft zijn tip wel gebruikt, en welke groepen niet? Hoe komt dat?

Evalueren: Vanaf het begin tot nu 10 minuten

Opdracht: Vraag de leerlingen om hun plaatje en de woorden uit de eerste les erbij te pakken. Ga de kring rond en vraag alle leerlingen om een ding te noemen dat goed gelukt is. Ga nog een keer rond met dezelfde vraag. Ga de kring nog een keer rond met de vraag waar ze nog aan willen werken.

Maak een korte samenvatting van de meest voorkomende zaken (twee à drie) waar ze nog aan willen werken. Vraag dan in het algemeen welke ideeën de leerlingen hebben om hieraan te werken. Schrijf deze op voor de volgende les. Geef aan dat we in de laatste les hier nog aan kunnen werken.

N.B. Dit kan ook in de klas na afloop van de les.

Reflecteren: Hoe was het om met z'n allen na te denken over mogelijke oplossingen?

Aanvullende suggesties:

Verder Reizen – Dans kijken & kletsen

Groep 5, lessenreeks 'verdieping', les 4

Lesdoel: De leerlingen leren reflecteren op hun eigen dans en die van anderen door gebruik van de danselementen en het effect te benoemen. Ze presenteren hun eigen gemaakte dans voor hun klasgenoten.

Benodigde materialen: Filmpjes: [Bull's Eye: Project Sally](#), [Trailer Alice in Wonderland – Maas theater en dans](#), [Kriztina de Chatel – Fold](#).
Muziek: [Caro Emerald – Stuck](#), [Whale song](#), [Didgeridoo](#), [Tango](#), [Kevin MacLeod – Wallpaper](#), [Candy Dulfer – Saxuality](#)

Opdrachten:

4x anders kijken	Slangenroute	1-2-3-af	Kamp JA-NEE
------------------	--------------	----------	-------------

Introductie:

Vandaag maken we de dans over onze plekken Antarctica, Argentina of Australië af. Dit doen we door de laatste aandachtspunten van de vorige les te verwerken, een begin en eind te maken die erbij passen.

Oriënteren: 4x anders kijken	5 minuten
Opdracht: Filmpjes: Bull's Eye: Project Sally , Trailer Alice in Wonderland – Maas theater en dans , Kriztina de Chatel – Fold . Kies een van de filmpjes van les drie. Vraag leerlingen om in vier groepjes te gaan zitten. Elk groepje krijgt een onderdeel waar ze naar gaan kijken: tijd (snel/herhaling/ritme/ongelijk etc.), ruimte (richting, opstelling), emotie/sfeer of verhaal. Bekijk het filmpje. Na afloop vertelt elk groepje wat ze hebben ontdekt.	
Reflecteren: Hoe is het om op die manier te kijken naar dans? Wat zou je in je eigen dans kunnen gebruiken?	

Onderzoeken: Slangenroute	15 minuten
Opdracht: Muziek: Caro Emerald – Stuck . De leerlingen staan klaar in vier lange rijen met een leider vooraan. De leider of 'kop van de slang' doet bewegingen uit zijn of haar dans of bewegingen die hij of zij leuk vindt. Alle anderen in de slang proberen dit zo exact mogelijk na te doen. Dit kan door heel goed naar de persoon voor je te kijken. Als de muziek stopt, gaat het hoofd naar achteren en is de volgende 'kop' aan de beurt. Als leerkracht kan je extra opdrachten roepen om ze te helpen alle elementen weer boven te halen: hoge of juiste hele lage bewegingen, snelle of langzame bewegingen, sprongen, verschillende richtingen, ritme in het bewegen. Laat twee van de slangen kijken en voeg een aantal nieuwe bewegingen toe, deze hebben te maken met kracht: vloeiend, stotterend, hard en hoekig, slap, fladderen, wrijven en wringen. Vraag de leerlingen aan de kant om te benoemen wat hier het verhaal achter zouden kunnen zijn. Wissel de groepen om en herhaal de opdracht.	
Reflecteren: Welke manier van bewegen hebben jullie ook in je eigen dans zitten? Zouden we hier nog iets uit kunnen halen?	

Uitvoeren: 1-2-3-af	30 minuten
Opdracht: Muziek: Whale song , Didgeridoo , Tango , Kevin MacLeod – Wallpaper , Candy Dulfer – Saxuality . De leerlingen krijgen vijf minuten om twee krachtelementen (manier waarop een beweging wordt gemaakt) toe te voegen aan hun dans. Laat ze vertellen welke ze kiezen en waarom (dit kan ook alleen aan de leerkracht die nu rondloopt). De leerlingen krijgen nu tien minuten om aan het begin en het einde te werken. In hun groepjes bedenken ze twee of drie manieren om te beginnen en twee of drie manieren om te eindigen. Samen met een andere groep (met dezelfde locatie) bekijken ze alle opties en geven ze elkaar feedback over de voordelen van elk	

begin of eind. Elke groep kiest dan zelf welke begin en eind ze willen gebruiken. Ze oefenen nog een aantal keer het geheel.

Nu is het tijd voor de presentatie. Hier is zo'n 15 minuten de tijd voor. Dit kan gelijk de generale repetitie zijn. Elke dans wordt met plechtigheid gepresenteerd, compleet met aandachtig publiek en applaus. Dit kan wat extra uitleg nodig hebben over de 'theaterregels'.

Reflecteren: Hoe was het om zo je eigen dans te laten zien?

Evalueren: Kamp JA-NEE

10 minuten

Opdracht: Verdeel de ruimte in tweeën door een denkbeeldige lijn te trekken (bijv. links/rechts). Vraag de leerlingen om of voor JA (links) of NEE (rechts) te kiezen. Je kan ook een keuze weet niet / maakt niet uit maken in het midden. Evalueer de ervaringen van de afgelopen vier lessen door te gaan staan op de passende plek. Suggesties voor vragen:

- Het was spannend om op te treden.
- Ik vond het makkelijk om bewegingen te bedenken.
- Ik ben blij met wat we gemaakt hebben.
- Ik heb mijn groep beter leren kennen.
- Ik vind hoog dansen erg leuk.
- Ik vind laag dansen erg leuk.

Reflecteren: Wat valt jullie op?

Aanvullende suggesties: